

УДК 658.15:338.27

Ясишена В.В., аспірант

Тернопільський національний економічний університет

МЕТОДИКА ПРОГНОЗУВАННЯ ГРОШОВИХ ПОТОКІВ

© Ясишена В.В.

У статті досліджені теоретико-методичні аспекти прогнозу грошових потоків. Виділені та узагальнені основні етапи прогнозу грошових потоків.

Ключові слова: грошовий потік, рух грошових коштів, етапи прогнозування, планування.

In the article investigational theoretical-methodical aspects of prognosis of money flows. The basic stages of prognosis of money flows are selected and generalized them.

Key words: money flow, the motion of cash money, stages of prognostication, planning.

В статье исследованы теоретико-методические аспекты прогнозирования денежных потоков. Выделены и объединены основные этапы прогнозирования денежных потоков.

Ключевые слова: денежный поток, движение денежных средств, этапы прогнозирования, планирование.

Вступ. На багатьох промислових підприємствах прогнозування і планування грошових потоків, що диктують вимоги ринкової економіки, майже не застосовують на практиці. Ця ситуація пов'язана з відсутністю або невдалим вибором стратегічних цілей підприємства, відсутністю або неналагодженою системою управлінського обліку, постійними змінами в законодавстві в т.ч. податковому, брак знань і досвіду в фахівців з питань фінансового прогнозування і планування, низький рівень впровадження інформаційних технологій на підприємстві, а в результаті недостатнє інформаційне забезпечення для передбачення подій і вибору правильних управлінських рішень.

Для розвитку теоретичних і практичних основ прогнозування грошових потоків, удосконалення організації і методики необхідно чітко визначитись з основними етапами його проведення. Недостатня розробка теоретичних і методичних питань прогнозування грошових потоків зумовлює необхідність їх ширшого розкриття, і удосконалення та є передумовою для написання даної статті.

Питання теорії і практики прогнозування, а також планування грошових потоків підприємств висвітлюються в роботах зарубіжних і вітчизняних економістів, таких, як І.А. Бланк, М.Д. Білик, В.М. Гриньова, О.В. Ефимова, Л.О. Лігненко, Г.В. Савицька, Г.В. Ситник, В.В. Ковалев, Л.О. Коваленко, В.О. Коюда, Г.Г. Кірейцев, Л.М. Ремньова, А.М. Поддєрьогін та інших економістів.

Однак, вітчизняна економіка потребує поглибленого дослідження, вивчення теоретичних і практичних питань прогнозування і планування грошових потоків, а також розробок, які дозволять пристосувати системи прогнозування і планування до специфіки вітчизняних підприємств.

Постановка завдання. Мета роботи полягає у дослідженні теоретико-методичних аспектів прогнозу грошових потоків промислових підприємств, а також виділенні, розкритті і узагальненні основних етапів прогнозу грошових потоків.

Результати. Важливим етапом в управлінні грошовими потоками підприємства є прогнозування грошових потоків, під яким розуміють передбачення ймовірного майбутнього стану грошових потоків підприємства в часі. Прогнозування грошових потоків є невід'ємною складовою загального прогнозування господарсько-виробничої діяльності підприємства і повинно виконувати завдання загальної стратегії підприємства.

Не слід ототожнювати поняття прогноз і план, хоча вони дуже пов'язані між собою і мають багато спільних ознак, але це різні поняття. Тлумачний словник Ожегова С.І. дає наступні визначення цих понять: прогноз – заснований на спеціальному дослідженні висновок про майбутній розвиток і результат чого-небудь, а планування – заздалегідь намічена система діяльності, що передбачає порядок, послідовність і терміни виконання робіт. Припущення, що передбачає хід, здійснення чого-небудь [5].

Відмінності між прогнозом і планом полягають в тому, що прогноз це передбачення, яке може бути прийняте до виконання або ні, а план – це чіткий, вже визначений порядок дій. Прогноз може трансформуватися в план, якщо він буде прийнятий до виконання. Основною рисою, яка поєднує прогноз і план є ступінь невизначеності, в прогнозі вона значно більше.

Єдиної системи прогнозування і планування грошових потоків

для підприємств різних за розміром, формою власності і організаційно-правовими формами не існує, що обумовлює необхідність використання різних методичних підходів при розробці прогнозування і планування грошових потоків. Фінансовим плануванням і побудовою прогнозних фінансових моделей повинна займатися планово-фінансова служба підприємства. Інформацію для фінансового планування повинна забезпечувати служба бухгалтерії на основі фінансового і управлінського обліку.

Прогнозування грошових потоків необхідне як попередній етап планування грошових потоків, який дозволяє скласти прогноз генерування грошових потоків, виявити джерела їх надходження в часі та напрямок використання.

До позитивних сторін прогнозування слід віднести:

- можливість виявлення майбутніх потреб в збільшенні грошових надходжень в бажаному періоді і потрібному розмірі;
- можливість виявлення періодів накопичення грошей, які слід спрямовувати для отримання прибутку.

До недоліків прогнозування слід віднести:

- помилки при прогнозуванні грошових потоків можуть бути значні та полягати в неточностях пов'язаних з періодом надходження грошей, в неточностях спрогнозованого обсягу грошей, в зменшенні або збільшенні обсягу продажу готової продукції.

Прогнозування є складним процесом, тому що деякі показники не піддаються прогнозуванню. Вибір відрізка часу на який буде розроблятися прогноз грошових потоків для підприємств України ускладнюється нестабільністю і постійними змінами в економічній, законодавчій, соціальній і політичній сферах, тому оптимальним періодом буде вважатись період до 3 років. Прогноз грошових потоків ускладнюється під впливом таких факторів, як конкуренція, коливання курсу валют та інших.

Важливим етапом в управлінні грошовими потоками є рішення керівництва, якого рівня надходжень грошових потоків воно прагне досягнути. Для цього потрібно спрогнозувати з яких джерел і в які періоди грошові кошти будуть надходити на підприємство, а також направлення і період їх вибуття. В прогнозуванні потрібно передбачити ситуацію в якій підприємство може залишитися без грошей, що призведе до збитків.

Мета фінансового прогнозування полягає у вивченні

можливого фінансового стану підприємства на майбутнє. Прогнозування повинно здійснюватись після проведення аналізу грошових потоків і перед початком поточного, оперативного планування. Взаємозв'язок систем прогнозування і планування відображено на рис.1.

Вставлення періодів на які буде здійснюватися оперативне, поточне планування і прогнозування грошових потоків обирається кожним підприємством самостійно. Оперативне планування охоплює період від одного місяця до кварталу, поточне планування від кварталу до одного року, а прогноз від 1 до 3 років. Серед усіх систем планування система прогнозування є найбільш складною.

Важливим моментом, в прогнозі є передбачення того, що буде у випадку, якщо відбудуться або не відбудуться якісь події. Одним з варіантів прогнозування є підготовка декількох альтернативних прогнозів, які ґрунтуються на різних передбаченнях. За допомогою прогнозування грошових потоків підприємство повинно розробити альтернативні фінансові показники, використання яких дасть змогу визначити варіант розвитку фінансового стану підприємства, якщо відбудуться зміни в зовнішньому або внутрішньому середовищі.

Прогнозування грошових потоків ґрунтується на узагальненні інформації та її аналізі з наступним моделюванням і врахуванням всіх зовнішніх і внутрішніх факторів, фінансових показників та передбачення можливих варіантів розвитку підприємства.

Бланком І.А. відмічено два підходи щодо прогнозу грошових потоків, виходячи з запланованого обсягу реалізації продукції та виходячи з запланованої суми прибутку [1, с.614, 621].

Частіше в прогнозуванні використовують метод «від» досягнутого, коли прогнозне значення визначається множенням досягнутого рівня на запланований (очікуваний) темп росту. Чітко встановлених процедур прогнозування не існує – це творчій і трудомісткий процес. Прогнозування грошових потоків слід здійснювати в порядку, що представлений на рис. 2.

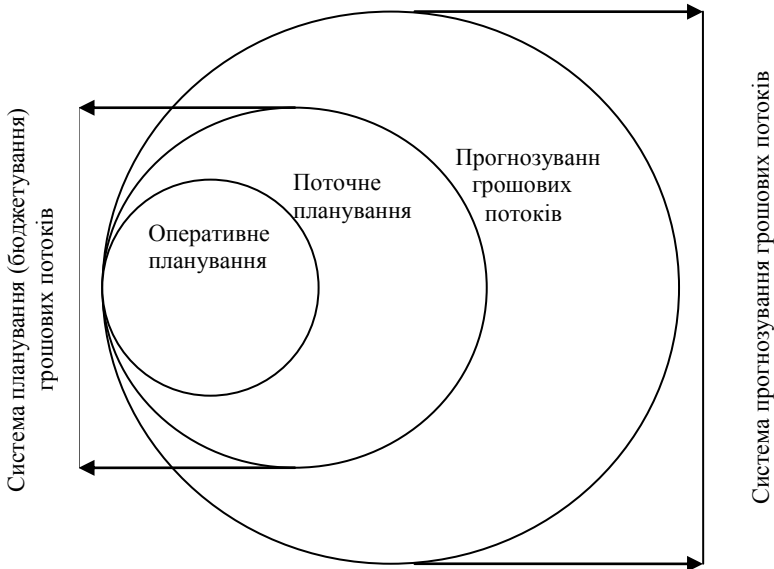

Рис.1. Взаємозв'язок систем прогнозування і планування (бюджетування)

На початковому етапі прогнозу грошових потоків потрібно визначитись з обсягами виробництва продукції, які підприємство спроможне забезпечити виходячи з виробничих потужностей і попиту на продукцію. Прогнозовані обсяги продажу по окремих видах продукції об'єднуються в загальний обсяг реалізації підприємства.

Основним джерелом надходження грошових коштів для промислового підприємства є виручка від реалізації готової продукції. Тому на другому етапі прогнозування здійснюється прогноз обсягу реалізації, який визначається в результаті вивчення обсягу продажу в минулому, укладених договорів, стану ринків збуту, цінової політики, загального економічного становища. Вартість реалізованої готової продукції за певний період не завжди збігається з отриманими сумами коштів. При прогнозуванні суми

виручки від реалізації потрібно враховувати коливання обсягу продажу, коливання ціни одиниці продукції, рівень дебіторської заборгованості.

Наступним етапом буде визначення чистого прибутку, який розраховується як різниця між виручкою від реалізації та операційними витратами, а також за мінусом ПДВ і податку на прибуток підприємств.

Підприємство може розрахувати очікуваний прибуток, але воно повинно бути впевнене, що цей прибуток перетвориться на реальні грошові потоки. Якщо підприємство працює ефективно то позитивний грошовий потік від продажу готової продукції повинен перевищувати відтік грошових коштів, які пішли на погашення зобов'язань.

Кожне підприємство прагне генерувати позитивний грошовий потік, а відтік коштів зменшити, але на притік коштів впливати набагато складніше. Відтік грошових коштів, наприклад погашення кредиторської заборгованості, контролюється менеджерами, тому в більшій мірі залежить від рішення підприємства. Притік грошових коштів, наприклад, погашення дебіторської заборгованості, в більшій мірі залежать від рішення контрагента, який може оплатити або не оплатити рахунок, тому є менш керованим. В результаті цього особливої уваги потребує контроль за ритмічністю погашення дебіторської заборгованості.

Тому наступним етапом прогнозу є передбачення надходжень грошових коштів від дебіторів у результаті реалізації готової продукції. Прогноз надходження грошових коштів в результаті погашення дебіторської заборгованості ґрунтується на результатах аналізу строків погашення дебіторської заборгованості на підприємстві та визначені середнього періоду її погашення.

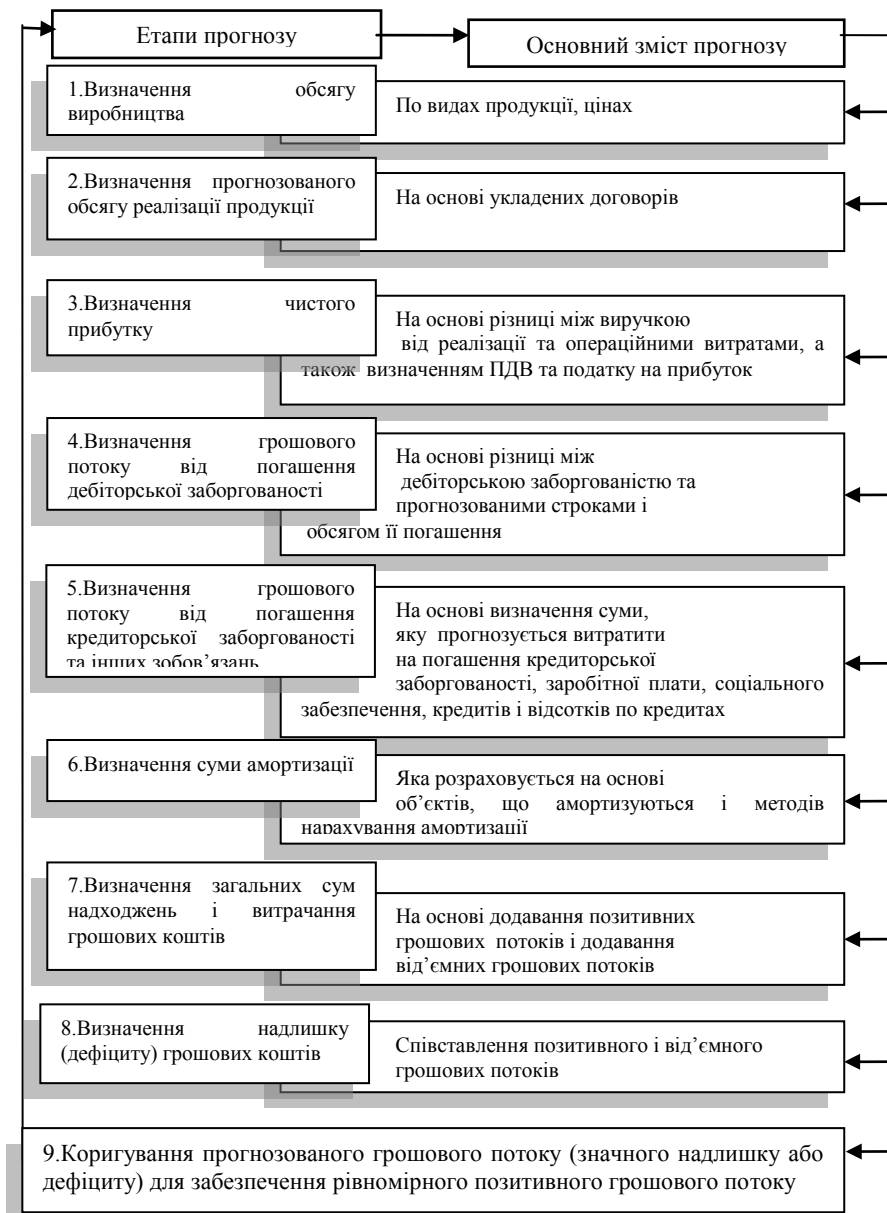

Рис. 2. Основні етапи прогнозування грошових потків

Наступним етапом прогнозу є визначення розміру і періодів погашення кредиторської заборгованості за поставлені матеріали, заробітної плати, відрахувань на соціальні заходи, погашення кредитів та відсотків. Величина використаних матеріалів і заробітної плати розраховується за допомогою процентного співвідношення, яке склалося в структурі витрат.

В результаті проведення розрахунків одержані дані зводяться в загальному документі «Прогноз грошового потоку підприємства», який містить наступні показники: залишок коштів на початок періоду; надходження грошових коштів від реалізації товарів, робіт, послуг; амортизація; усього виплачено за матеріали; усього виплачено на заробітну плату; усього виплачено відрахувань на соціальні заходи; погашення кредиту і відсотків; адміністративні витрати; витрати на збут продукції; інші операційні витрати; ПДВ; податок на прибуток; надлишок (дефіцит) коштів на кінець періоду та інші.

Підприємство критично повинно оцінювати і передбачати вплив таких факторів на свою діяльність, як конкуренція, коливання цін, виготовлення нових конкурентних видів продукції. Ці фактори впливають на стабільний розвиток підприємства та вимагають накопичення підприємством достатньої грошової маси, яка буде знаходитись в обороті підприємства та своєчасно забезпечить погашення короткострокових зобов'язань.

Дана методика прогнозу грошових потоків може бути доповнена іншими розрахунками і показниками, а також удосконалена за допомогою комп'ютерних програм.

Список використаних джерел:

- 1.Бланк И.А. Управление денежными потоками. – 2-е изд., перераб. и доп. – К.: Ника-Центр, 2007. - 752 с.
- 2.Гриньова В.М., Коюда В.О. Фінанси підприємств: Навч. посіб. – 3-те вид., стер. – К.: Знання-Прес, 2006. – 423 с.
- 3.Ефимова О.В. Финансовый анализ. - 2-е изд., перераб. и доп. – М.: Изд-во «Бухгалтерский учет», 1998. – 320 с.
- 4.Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Финансовый менеджмент: Навч. посіб. – 3-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2008. – 483 с.
- 5.Ожегов С.И., Шведова Н.Ю. Толковый словарь русского языка: 80 000 слов и фразеологических выражений / Российская АН.; Российский фонд культуры; – 3-е изд., стереотип. – М.: АЗЪ, 1996. – 928 с.

«Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 7 (25). Ч. 3. – 2010.

6. Лігоненко Л.О., Ситник Г.В. Управління грошовими потоками: Навч. посіб. – К.: Київ. нац. торг.- екон. ун-т, 2005. – 255с.

7. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 668 с.

8. Слав'юк Р.А. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 460 с.

9. Фінанси підприємств: Навчальний посібник: Курс лекцій / За ред. д.е. н., проф. Г.Г. Кірейцева. – Київ: ЦУЛ, 2002. – 268 с.

10. Фінанси підприємств: Підручник / А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-ме вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 552 с.